

Oktober 2025,
versie 1

Transpersonen in de Nederlandse topsport*

NOC*NSF Handreiking

Voorwoord

We zien dat deelname aan (top)sport door transpersonen onderwerp is van discussie in de samenleving en in de sport. De maatschappelijke discussie leidt steeds vaker tot gepolariseerde standpunten en debat. De persoonlijk gerichte hatelijke uitingen op social media zijn zeer beschadigend voor individuele sporters die een transitie hebben doorgemaakt. NOC*NSF betreurt de polarisatie rond het thema, ook omdat daarmee de ruimte verdwijnt voor wetenschappelijke bevindingen die voor ons de basis vormen voor een genuanceerd uitgangspunt met betrekking tot de Nederlandse topsport.

Voor de breedtesport heeft NOC*NSF al eerder – in een handreiking voor de bonden – geadviseerd om inclusie als uitgangspunt te hanteren. Aan dit uitgangspunt wordt in veel sporten naar vrijwel volledige tevredenheid invulling gegeven en geeft het nauwelijks aanleiding tot discussie. Meerdere bonden hebben verzocht om een handreiking voor de topsport competitie die in Nederland plaatsvindt. Te denken valt aan competities van het hoogste nationale niveau van professioneel ontwikkelde sporten.

Topsport gaat in essentie om presteren en op een verantwoorde manier in competitie gaan met anderen. Feit is dat er verschillen zijn in presteren tussen mannen en vrouwen. Daar is tot op het hoogste wetenschappelijke niveau consensus over.

Een aantal internationale sportfederaties heeft regels opgesteld voor internationale competities. NOC*NSF en de aangesloten sportbonden zijn gehouden deze regels te volgen waar het deelname aan internationale wedstrijden betreft. In Nederland echter, staat het elke sportbond vrij om richtlijnen vast te stellen voor het hoogste competitieniveau dat er in Nederland is, indien er reden is voor deze competitie om af te wijken van de breedtesport richtlijnen.

Deze handreiking heeft als doel om sportbonden te ondersteunen bij het maken en implementeren van sport-specifiek beleid voor de Nationale topsport. In deze Handreiking komen twee sporen bij elkaar: de zorgvuldige verkenning van experts op het gebied van inclusie, mensenrechten en acceptatie van de LHBTQI+ gemeenschap in de sport, en een inmiddels driejarig onderzoekstraject van de Erasmus Universiteit dat leidt tot een systematische review van relevante studies met betrekking tot het aspect prestatievermogen na transitie.

Uit de systematische review (die naar verwachting in de eerste helft van 2026 leidt tot een wetenschappelijke publicatie) wordt een tendens zichtbaar die erop wijst dat er mogelijk ook ná transitie en testosteron-verlagende hormoonbehandeling een prestatievoordeel blijft. Dit mogelijke voordeel kan verschillen per sport. NOC*NSF staat voor een eerlijke competitie voor mannen en vrouwen op het allerhoogste nationale niveau.

De bevindingen uit de Erasmus-review en een aantal voorbeelden uit de internationale sportpraktijk leiden voor NOC*NSF tot de conclusie dat het op het allerhoogste nationale topsport niveau de deelname van transvrouwen een eerlijke vrouwencompetitie in de weg kan staan. Of dit zo is, verschilt sterk per sport, en is mede afhankelijk van de mate van het verschil in presteren tussen de beste presterende mannen en vrouwen in een bepaalde sport.

Onze grote dank gaat uit naar onderzoekers van de afdeling endocrinologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam en naar andere Nederlandse en internationale onderzoekers. Ook bedanken we de sportbonden en sporters voor hun inbreng. Zonder hen was deze Handreiking niet tot stand gekomen.

De informatie en aanbevelingen in deze handreiking hebben betrekking op de professionele topsport. Deze handreiking bespreekt deelname van transgender sporters, niet de deelname van DSD-sporters ('difference in sex development'). Deze handreiking is aanvullend op de bestaande 'handreiking gender en seksediverse personen' van NOC*NSF, gericht op de breedtesport.

We zijn ons ervan bewust dat de discussie in de samenleving ten aanzien van transgender sporters hiermee niet zal ophouden. NOC*NSF en de sportbonden zullen alle nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen blijven volgen en benutten voor verdere vormgeving van beleid. Hiermee hopen we een bijdrage te leveren aan een genuanceerde maatschappelijke dialoog op dit thema.

André Cats
(directeur Topsport NOC*NSF)

****Nationale topsport heeft in deze handreiking betrekking op deelname van Nederlandse topsporters aan het hoogst haalbare prestatie- en/of competitie-niveau binnen de door NOC*NSF erkende topsportdisciplines (zie hier).***

Inhoud

Voorwoord	2
Praktische stappen	4
Vorbereidende stappen – het opzetten van de basis	
Beleid schrijven – het opmaken van de regel	
Opvolgende stappen – ‘het opstarten van een proces’	
Bijlage 1	7
Beleid maken met een expert panel en relevante belanghebbenden	
Bijlage 2	9
Sjabloon beleidstukken rondom deelname transgender sporters	
Bijlage 3	10
Contactpersonen	
Bijlage 4	11
Principes om te respecteren bij het ontwikkelen van het beleid	

* In deze handreiking heeft de term topsport betrekking op de beroepsmatige sportbeoefening binnen TeamNL

Praktische stappen voor het creëren van beleid

1. Voorbereidende stappen – het opzetten van de basis

Voorafgaand aan het opstellen van het beleid dienen een aantal voorbereidende stappen te worden genomen om te zorgen voor een goed vertrekpunt:

- a. Trek een duidelijke grens tussen breedtesport en topsport, waarbij de route naar topsport in Nederland zo toegankelijk als mogelijk blijft. Dit geeft iedereen de kans zich persoonlijk te ontwikkelen en sport op een hoog niveau te ervaren, maar maakt ook duidelijk wanneer een sporter een topsporter is en daarmee onder strengere voorwaarden valt. Deze grens verschilt per sportbond.
- b. Wees op de hoogte van het beleid van de internationale en/of Europese federatie en hoe dit zich verhoudt tot de waarden van je eigen bond en de Nederlandse context. Controleer waar mogelijk hierbij of er geen sprake is van strijdigheid met relevante Nederlandse wetgeving.
- c. Handhaaf of neem een gedragscode aan, waarin een nultolerantie beleid wordt gevoerd tegen de intimidatie van transgender en genderdiverse personen. Zorg daarnaast voor passende voorlichting en zo nodig bewustwordingsmaatregelen over dit onderwerp binnen de organisatie.
- d. Zorg voor een effectief klachtenmechanisme, zodat betrokken atleten eventuele klachten over de gedragscode en het beleid bij de bond kunnen melden.

2. Beleid schrijven – het opmaken van de regels

- a. Begin met het vaststellen van een duidelijk doel voor het op te stellen beleid op basis van de hierboven beschreven uitgangspunten. Neem bij het opstellen van het doel de missie en visie van de bond in acht en beschrijf in een plan de route naar het te bereiken doel.
- b. Voer een uitgebreide risicobeoordeling uit van de mogelijke factoren die een eerlijke competitie op het hoogste niveau zouden kunnen beïnvloeden en/of veiligheid van alle betrokken sporters zou kunnen aantasten. Verzamel hiermee tevens onderbouwing om inclusie juist toe te staan.
- c. Identificeer alle relevante belanghebbenden, waaronder cis- en transgender topatleten, relevante sportorganisaties (clubs), medische professionals, juridische experts en belangenorganisaties, en betrek hen bij het ontwerp van het beleid. Vorm indien mogelijk een klankbord- of adviesgroep om een doorlopende dialoog te waarborgen en zo transparantie en vertrouwen in het proces en beleid te bevorderen.
- d. Definieer wat een competitief voordeel inhoudt binnen jouw sport, op basis van bestaande en – indien nodig – aanvullende onderzoeken. Houd hierbij rekening met:
 - i. Iedere sport is anders en het aantal bestaande studies dat informatie kan geven over mogelijke voordelen is klein en kent vaak beperkingen. Bij teamsporten kunnen effecten op teamniveau individuele factoren matigen en bij contactsporten speelt veiligheid een grotere rol dan bij niet-contactsporten.
 - ii. Er kunnen verschillende variabelen van belang zijn voor sportieve prestaties (zie bijlage 3 voor ‘Relevante prestatie-indicatoren uit bestaand onderzoek’).
 - iii. Andere factoren kunnen invloed hebben op in hoeverre een sporter daadwerkelijk gebruik kan maken van deze variabelen, trainingsmiddelen (inclusief coaching), medische ondersteuning, financiële middelen of teamdynamiek.
- e. Stel regels op, op basis van de geïdentificeerde gegevens en in samenwerking met relevante belanghebbenden (zie bijlage 1 voor het opstellen van de regels met relevante stakeholders). Dit kan betekenen dat:

- i. Wanneer er onderbouwde zorgen zijn over de veiligheid van sporters en/of er sprake is van een competitief voordeel, de deelname van transgender sporters gereguleerd moet worden, bijvoorbeeld door het toevoegen van een specifieke categorie (zoals een open categorie) of specifieke categorieën op basis van prestatieniveau of relevante lichamelijke kenmerken;
 - ii. Wanneer er geen veiligheidsrisico's zijn en er geen sprake is van een competitief voordeel, deelname van transgender sporters in de categorie die past bij hun genderidentiteit gegarandeerd moet worden;
 - iii. Wanneer er onderbouwde zorgen zijn over veiligheid, strengere regels noodzakelijk kunnen zijn om de veiligheid en het welzijn van sporters te waarborgen.
- f. Zorg dat beleid het volgende bevat:
- i. Een duidelijke reikwijdte van toepassing, zowel op wie het beleid van toepassing is als op welke evenementen en competities. In de meeste gevallen zal het beleid van toepassing zijn op nationale evenementen, tenzij deze ook kwalificatiewedstrijden zijn voor internationale competities. In dat geval geldt vaak het beleid van de internationale federatie. Zorg dat de bond op de hoogte is van de toepassing van eventueel internationaal beleid.
 - ii. Een bepaling over wie verantwoordelijk is voor eventuele schade die sporters of anderen ondervinden als gevolg van de handhaving van deze regels, en een duidelijke uitleg voor sporters over hoe zij bezwaar kunnen maken tegen de regels en effectieve rechtsmiddelen kunnen verkrijgen. Waar mogelijk kun je verwijzen naar en gebruik maken van bestaande klachtenprocedures binnen je sportbond, zolang deze geschikt zijn voor het doel.
- g. Controleer na het opstellen van het beleid of het:
- i. Proportioneel is in verhouding tot het doel. Dit betekent dat de regels gepast en noodzakelijk moeten zijn om het gewenste doel te bereiken en dat de regels de betrokkene geen buitensporige last mogen opleggen;
 - ii. In overeenstemming is met nationale wetgeving en Europese en internationale mensenrechtenwetgeving ;
 - iii. Voldoet aan andere relevante sportregels, zoals de internationale regels en de WADA Anti-Doping Code.

Let op!

Als de internationale federatie strengere regels hanteert, betekent dit niet automatisch dat een bond diezelfde regels op nationaal niveau moet overnemen. De bond kan er bijvoorbeeld voor kiezen om onderscheid te maken tussen het uitzenden van Nederlandse selecties naar internationale competities, waar de richtlijnen van de internationale federatie gelden, en topsport en topcompetities binnen Nederland (bijvoorbeeld U18 en U23, of regionale kampioenschappen), waar de sportbond mogelijk zelf verantwoordelijk is.

1* Houd rekening in het bijzonder met het Algemene wet gelijke behandeling, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, en andere relevante internationale mensenrechtenverdragen.

3. Opvolgende stappen – ‘het opstarten van een proces’

- a. Communiceer het beleid op zo’n manier dat alle belanghebbenden zich bewust zijn van het bestaan hiervan en ieder de inhoud begrijpt. Als het beleid leidt tot de exclusie van transgender sporters, wees dan transparant over de redenering en besluitvorming. Dit betreft ook het delen van ervaringen met andere sportbonden.
- b. Tref de voorbereidingen om ondersteuning te bieden aan sporters die te maken krijgen met de impact van het beleid, inclusief mentale impact. Zorg dat er verwezen kan worden naar (externe) experts voor support voor sporters waar nodig.
- c. Review regelmatig en herzie het beleid waar nodig. Zolang de wetenschap en onderzoek naar dit thema zich nog ontwikkelen, is het belangrijk om geïnformeerd te blijven over relevante onderzoeken en debatten/discussies.
- d. Als de regels of het beleid van de internationale federatie wordt ervaren als niet passend, overweeg dan in discussie te gaan met de internationale federatie of overweeg andere stappen en betrek NOC*NSF hierin.

Beleid maken met een expert panel en relevante belanghebbenden

Aanbevolen wordt om sport-specifiek beleid te ontwikkelen met de steun van een expert panel. Samen met een expert panel en relevante belanghebbenden kan een bond de belangrijkste vragen bespreken en overeenstemming bereiken over de antwoorden die nodig zijn om het beleid vorm te geven.

Tip: Houd bestuur en directie steeds betrokken en op de hoogte van de verschillende stappen.

De volgende actiepunten kunnen worden gevolgd om een efficiënt en succesvol proces te bereiken:

Het panel is effectief met experts uit alle relevante disciplines, waaronder ten minste experts uit de specifieke sport, en daarnaast sportwetenschap en -fysiologie, geneeskunde, genderstudies en sociologie, mensenrechten, sportintegriteit, ervaringsdeskundigen en bestuur.

Actiepunt 1: Bepaal wie er in het expertpanel zullen zitten:

Relevant discipline	Naam van de expert/vertegenwoordiger
Voorbeeld: Atletencommissie / cis-vrouwen	
Voorbeeld: Medische commissie	
Voorbeeld: Juridisch expert	
Voorbeeld: Transgender sporter	
Voorbeeld: Ervaringsdeskundige (in werk of privé)	
Voorbeeld: Vertegenwoordigers van bestuur of directie	

Stel indien nodig een onafhankelijke bemiddelaar aan met ervaring en kennis van de deelname van transgendersporters aan topsport.

Actiepunt 1a: Benoem een onafhankelijke en competente bemiddelaar:

Gedurende het hele proces moeten betrokken sporters worden geraadpleegd en betrokken. Dit moet niet eenmalig zijn en kan plaatsvinden in de vorm van interviews, focusgroepen, rondetafelgesprekken of andere methoden om belanghebbenden te betrekken.

Actiepunt 2: Zorg ervoor dat betrokken sporters deel uitmaken van het proces.

De belangrijkste vragen die besproken moeten worden zijn:

Vragen	Antwoorden
1. Wat is er nodig? Wat hebben de belanghebbenden nodig?	
2. Welk doel proberen we met het beleid te bereiken?	
3. Als een eerlijke (topsport)competitie gegarandeerd is, hoe kunnen we inclusie dan optimaal realiseren en garanderen?	
4. Welk soort bewijs missen we? Waarom denken we dat bestaande onderzoeken onvoldoende zijn?	
5. Welke risico's lopen de betrokken sporters (zowel transpersonen als cis-sporters) bij een ontwikkeld beleid?	
6. Hoe definiëren we een competitief voordeel voor onze sport? Hoeveel voordeel is er echt?	
7. Zijn er maatregelen te nemen die een potentieel competitief voordeel zo goed mogelijk kunnen beheren?	
8. Zijn deze maatregelen proportioneel (ten opzichte van het doel van het beleid)? Zijn ze geschikt en noodzakelijk om het gewenste doel te bereiken en vormen ze geen buitensporige belasting voor de betrokkene?	

Sjabloon beleidstukken rondom deelname transgender sporters

Dit basissjabloon biedt een startpunt voor hoe het beleid eruit zou kunnen zien.

Hoofdstuk/deel	Inhoud
Inleiding	Wat is het doel van het beleid?
	Voor wie is dit document?
	Hoe sluit het beleid aan bij de waarden van uw bond?
	Hoe is het beleid tot stand gekomen?
	Vanaf wanneer treedt het beleid in werking?
Hoofdonderdeel	Hoe is de deelname van transgender sporters geregeld en waarom?
	Hoe worden deze regels geïmplementeerd?
	Hoe kunnen getroffen sporters de regels aanvechten?
Afsluitend deel	Wie is de contactpersoon voor sporters die vragen hebben?
	Hoe zorgt u ervoor dat het beleid actueel blijft?

Contactpersonen

Als u verdere ondersteuning nodig heeft, bijvoorbeeld meer informatie of een sparringpartner, kunt u contact opnemen met de informatie contactpersoon: NOC*NSF persoon/email

Daarnaast zijn de volgende experts beschikbaar:

Thema	Naam
Wetenschap algemeen	Lars van Leeuwen (Esprit/Erasmus)
Medisch	Maarten Moen
Sociologie	Eefje Raedts
Juridisch	Pascal Martens
Communicatie	Lieselot Meelker

Principes om te respecteren bij het ontwikkelen van het beleid

Nederlandse sportbonden wordt aanbevolen de volgende principes in acht te nemen wanneer zij aan de slag gaan met het ontwikkelen van nationaal topsportbeleid omtrent de deelname van transgender sporters:

- **Veiligheid en welzijn van sporters.** Elke vorm van vermijdbaar leed of schade moet worden voorkomen en het recht op gezondheid, lichamelijke autonomie en privacy moet worden gerespecteerd en beschermd. Dit betekent dat door het beschermen van het fysieke, psychologische en mentale welzijn van sporters een veilige en gezonde sportomgeving wordt gegarandeerd.
- **Eerlijkheid (Fairness).** Wij streven naar eerlijke en transparante/zuivere sportbeoefening, gebaseerd op een benadering die ethisch gedrag bevordert en bewaakt. In de praktijk betekent dit dat geen enkele sporter een oneerlijk concurrentievoordeel mag hebben dat groter is dan andere mogelijke voordelen die op topniveau in de sport bestaan. Wat een oneerlijk concurrentievoordeel inhoudt, moet per sport en eventueel per geval worden bepaald, op basis van onderbouwing en advies van deskundigen.
- **Inclusie.** Onnodige uitsluiting (dit is uitsluiting die geen legitiem doel dient en niet proportioneel is) moet zoveel mogelijk worden vermeden, niet alleen als gevolg van het beleid, maar ook in het beleidsvormingsproces. Dit betekent dat de weg naar topsport voor iedereen principieel toegankelijk moet zijn, totdat er een zoals hierboven beschreven oneerlijk concurrentievoordeel is gebleken. Het betekent ook dat de betrokken belanghebbenden worden meegenomen in het proces van het opstellen van het beleid.
- **Gebaseerd op non-discriminatie en rechten.** Ieder mens heeft recht op zowel gelijke behandeling als privacy en rechtsbescherming volgens Nederlands recht. Dit betekent dat beleid sporters niet systematisch mag uitsluiten op basis van hun genderidentiteit. Privacy van sporters die mogelijk door het beleid worden geraakt, dient gewaarborgd te worden door identificeerbare informatie te verwerken in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving. Toestemming vooraf is vereist voor het verzamelen van gegevens om over deelname te besluiten. Verder betekent het dat sporters die door het beleid worden getroffen, een besluit moeten kunnen aanvechten via een passend (eventueel door de bond in te richten) bezwaar-traject.
- **Gebaseerd op bestaande kennis, onderzoek en ervaring.** Onderzoek op het gebied van inclusie en exclusie van transgender personen in de sport is in ontwikkeling en de beschikbare gegevens zijn beperkt en contextafhankelijk. In de praktijk betekent dit dat, als er beschikbare studies zijn, het beleid moet worden ontwikkeld op basis van relevante onderzoeksgegevens. Zijn er geen beschikbare studies, of heeft een bond geldige redenen om te denken dat bestaande studies onvoldoende bruikbaar zijn? Dan zou een bond een expert panel kunnen oprichten en samen met relevante stakeholders de belangrijkste vragen bespreken om overeenstemming bereiken over de antwoorden die nodig zijn om het beleid vorm te geven (zie bijlage 1 voor 'Beleid maken met een expert panel en relevante stakeholders').